

Віжуткін Артем Геннадійович
здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

Золковер Андрій Олександрович
д.е.н., професор
Київський національний університет технологій та дизайну
м. Київ, Україна

МАЙНОВА НЕРІВНІСТЬ ЯК ПЕРЕШКОДА СТАЛОМУ РОЗВИТКУ: БІБЛІОГРАФІЧНИЙ ТА ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНИЙ АНАЛІЗ

У тезах представлено результати бібліографічного та понятійно-категоріального аналізу феномену майнової нерівності в контексті досягнення цілей сталого розвитку. Обґрунтовано, що майнова нерівність, як форма соціально-економічної асиметрії, створює бар'єри для інклюзивного зростання, обмежує доступ населення до базових ресурсів, знижує ефективність державної політики та підриває засади соціальної справедливості. Здійснено систематизацію наукових підходів до вивчення нерівності, а також ідентифіковано ключові джерела та наслідки майнової диференціації. Запропоновано трактувати майнову нерівність як комплексну загрозу сталому розвитку, що потребує міждисциплінарного аналізу та інтегрованих механізмів регулювання на національному та глобальному рівнях.

Ключові слова: майнова нерівність, сталий розвиток, соціальна справедливість, економічна диференціація, ресурсна доступність.

У контексті глобальних соціально-економічних трансформацій проблема майнової нерівності набуває особливої актуальності, оскільки вона перешкоджає досягненню цілей сталого розвитку. Існуючі підходи до подолання цього явища є недостатньо ефективними, що актуалізує потребу у переосмисленні методології його аналізу. Надмірна концентрація матеріальних ресурсів у руках вузького кола осіб поглиблює соціальну поляризацію, посилює політичну нестабільність та обмежує доступ широких верств населення до базових суспільних благ, включаючи освіту, охорону здоров'я, житло та інфраструктуру.[2]

Майнова нерівність провокує зростання бідності, посилює ефект соціального виключення та формує замкнене коло бідності, стійке до інституційного втручання. Вона створює довготривалі бар'єри для доступу вразливих груп до базових суспільних благ, таких як освіта, охорона здоров'я, житло, що унеможлиблює соціальну мобільність. Водночас країни з високими показниками добробуту демонструють більшу ефективність соціальних механізмів стримування нерівності, адже володіють розвиненою інфраструктурою, стабільною фіскальною політикою та інклюзивними інституціями. У державах із хронічною бідністю, навпаки, обмежений доступ до ресурсів, послуг і соціального капіталу значно знижує шанси на самореалізацію й поглиблює соціальну фрагментацію.[5]

Високий рівень диференціації доходів спричиняє недовіру до інституцій, підриває легітимність влади, звужує платоспроможний попит та стримує внутрішнє споживання, що в свою чергу уповільнює економічну динаміку. Крім того, надмірна концентрація багатства у вузького кола осіб обмежує інвестиції у довгострокові напрями розвитку, зокрема у людський капітал та інноваційну інфраструктуру. У таких умовах майнова нерівність впливає не лише на соціальну сферу, а й формує комплекс економічних і управлінських викликів, підриваючи сталість державної політики та ефективність публічного адміністрування.

Наукові дослідження вітчизняних і зарубіжних авторів засвідчують складність природи майнової нерівності, її глибоку вкоріненість у структурі сучасних економік та багатовимірний характер. Встановлено тісний взаємозв'язок майнової нерівності з функціонуванням ринку житла, податковими механізмами, урбанізаційними трендами, нерівномірним доступом до фінансових інструментів і

соціальними практиками дискримінації у сфері власності. Зокрема, податкові інструменти, як-от податок на нерухомість, можуть бути ефективним засобом зниження рівня нерівності, забезпечуючи перерозподіл ресурсів. Водночас фінансіалізація житла, розвиток спекулятивних ринків та зростання цін на нерухомість сприяють посиленню соціальних і територіальних дисбалансів, зменшуючи доступність житла для малозабезпечених верств населення.[3]

Нерівність проявляється в обмеженнях щодо доступу до якісного житла, інфраструктури, земельних ресурсів та фінансових інструментів. Ці чинники сприяють формуванню маргіналізованих груп та гальмують процеси соціальної інтеграції. У зв'язку з цим постає необхідність у впровадженні комплексної політики, орієнтованої на зменшення соціально-просторових розривів.

Майнова нерівність безпосередньо підриває основи сталого розвитку, оскільки обмежує економічну інклюзію, звужує доступ до ресурсів і послуг та сприяє лобюванню вузьких інтересів. Вона є перешкодою на шляху реалізації Цілей сталого розвитку ООН, зокрема тих, що стосуються подолання бідності, забезпечення рівного доступу до благ та формування ефективних інституцій.[4]

У науковому дискурсі поняття «майнова нерівність» дедалі частіше аналізується у міждисциплінарному контексті, що передбачає поєднання економічних, правових, соціальних і технологічних аспектів. Особлива увага приділяється таким тематикам, як права власності, розподіл ресурсів, соціальна мобільність, податкове регулювання та інституційні бар'єри.

Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що подолання майнової нерівності є ключовою умовою досягнення цілей сталого розвитку. Її зменшення потребує системного підходу, що поєднує впровадження фіскальних реформ, удосконалення соціальної політики та забезпечення рівного доступу до ресурсів і базових суспільних благ. Особливої уваги потребують питання справедливого оподаткування, розширення можливостей для малозабезпечених верств населення, а також правових гарантій рівності у сфері власності.

Ефективна протидія майновій нерівності передбачає також зміцнення інституцій, зниження рівня тінізації економіки та розвиток механізмів соціальної мобільності. Тільки за умови інтеграції таких заходів у державну політику можливе формування інклюзивної моделі розвитку, що забезпечує баланс між економічною ефективністю та соціальною справедливістю.

Література

1. Черноусова Ж.Т., Малявіна О.В. Дослідження залежності нерівності та бідності в Україні з прямими іноземними інвестиціями // *Економічний простір*. – 2021. – № 176. – С. 145–149.
2. Лібанова Е.М., Черенько Л.М., Полякова С.В. *Бідність та нерівність в Україні під впливом COVID-19: підходи до оцінювання* [Монографія]. – Київ: Ін-т демографії НАНУ, 2023.
3. Палехова В.А., Галенко В.М. Ступінь нерівності у розподілі доходів: проблеми виміру та наслідки // *Modern Economics*. – 2020. – № 20. – С. 199–204.
4. Майборода Т.М., Краснобаєва А.Д. Питання нерівності доходів як важливої складової функціонування економіки // Матеріали Міжнар. конф. «Економічні проблеми сталого розвитку», Суми, 2015. – С. 406–407.
5. Балакірева О.М., Головенько В.А., Дмитрук Д.А. (ред.) *Детермінанти соціально-економічної нерівності в сучасній Україні* [Монографія]. – Київ: НАН України, Ін-т економіки та прогнозування, 2011.